

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

§. IV. An secularis possit esse Judex ordinarius in causis criminalibus
Clericorum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

enim propter privilegium fori ab eo exemptus est.

§. IV.

An secularis possit esse Judex ordinarius in causis criminalibus Clericorum?

91.

Dixi num. 89. ex auctoritate, vel delegatione Episcopi, Laicos posse judicare de causis civilibus Clericorum; non autem jure proprio; Judex enim ordinarius esse non potest, nisi ex officio proprio habeat superioritatem, & potestatem in alios; Laici autem respectu Ecclesiarum, personarum Ecclesiasticarum, ac in earum bona etiam temporalia id non habent, ex officio, & jure suo. Laici enim non praeesse, sed potius subesse debent Ecclesiasticis personis, quorum dignitas major, & altior est, per c. Duo sunt. 10. dist. 96. dixi jure suo; nam aliud est, ut jam praenotavimus, jure delegato Episcopi; excipe tamen primò causas feudales in materia feudali, ex c. Ceterum 5. h. t. ubi dicitur, si Ecclesia aliqua, v. g. Monasterium, quibusdam praedia concessit in feudum, & inter vassallos controversia oriatur circa feudum, tum ordinarius Judex, v. g. Episcopus, se immiscere non potest, sed quaestio illa feudalis coram domino feudi, qui in casu nostro est Abbas, agitari debet, dummodò actor ibi justitiam consequi possit, alioquin Ordinarius loci adiri poterit.

92.

Ex hoc coll. 1. domino feudi competere jurisdictionem ordinariam (utpote concessam à lege) si inter Vassallos ejus controversia oritur, concernens feudum, ab ipso acceptum; ad hoc tamen requiri duo, nimirum 1. ut controversia sit super jure feudali, decidenda ex legibus feudorum. 2. ut uterque se agnoscat Vassallum ejus; nam si non Vassallus cum Vassallo litiget (& dominus feudi sit diversus ab ordinario) ad hunc recurri debet, ut colligitur ex l. 2. feudor. tit. 27. de pace petenda §. si duo, & si Vassallus litiget cum ipso domino feudi, cognoscere debent pares Curiae per cit. l. 2. Constitut. Imperialem; & praeterea, de prohib. feudi alienat. per Frideric. Colliges 2. si justitia apud dominum feudi obtineri non possit, accedi posse ad ordinarium Judicem rei conventi, ut dicitur c. Ceterum, in priori num. Nam universim loquendo, jurisdictio per specialem legem, vel praescriptionem competens inferiori judici devolvitur ad superiorem inferioris, si hic per negligentiam, vel malitiam nolit justitiam ministrare.

Tom. II.

Ante resolutionem notandum, quòd 93
Judex in tota sua latitudine comprehendat omnes jus dicentes, cujuscunque dignitatis sint, ut Praesides Proconfules, Rectores provinciarum & alios similes. Dicitur enim Judex (ut ait Sylv. v. eod.) quasi jus dicens populo; sive, quòd jure disceptet, id est justè judicet. cap. forus §. in omni, de verb. sign. Unde Judex est is, qui jure potest justum cuique decernere, & reddere. Ut Judicium scrutemur multipliciter, Judex in genere est triplex, quamvis sub tribus speciebus, seu membris variis contineat. Nam judex quidam est ordinarius, quidam extraordinarius. Ordinarius est, qui potestate ordinaria praeficitur à Principe alicui collegio, vel universitati ad universitatem causarum. Extraordinarius, qui habens potestatem delegatam non praeficitur alicui universitati, vel collegio, & est duplex, alter habens jurisdictionem ex partium voluntate, & dicitur arbiter, alio nomine compromissarius; alter ex commissione superioris, ut delegatus, ad certam causam, vel subdelegatus, cui nempe delegatus potestatem subdelegavit.

94.

Not. 2. dupliciter in judicio agi posse de alicujus crimine, civiliter, & criminaliter, ut pluribus à nobis exponitur l. 5. decret. tit. 1. & observat Pereyra in Elucidario l. 1. elucidat. 8. num. marginali 173. dicens: est alius quoque modus, quo in judicio circa crimen dicitur agi criminaliter, & agi civiliter. Et quantum colligitur ex Molin. tom. 4. disp. 46. n. 14. agi criminaliter dicitur, quando agitur de infligenda poena delinquenti, ne crimen maneat impunitum: agi civiliter dicitur quando agitur de applicanda poena parti, & potius intenditur compensatio injuriae, quam puni-tio criminis. Quod declarat Sanch. l. 7. Matr. disp. 46. n. 22. Tunc agitur criminaliter, cum petitur vindicta: civiliter, cum petitur restitutio damni illati.

Quaestio igitur in praesens est, an, Secularis possit esse Judex ordinarius in causis criminalibus Clericorum, jure nimirum suo,

95.

D 2

suo,

fuo, & proprio, sive civiliter, sive criminaliter in iudicio agatur circa crimen aliquod eorum? de hoc agitur in c. Clerici 8. h. t. ubi Lucius III. ad Archiepiscopum strigoniensem ita rescribit: *cum Imperator dicat, quod etiam leges eorum non dedignantur sacros canones imitari, in quibus generaliter traditur, ut de omni crimine Clericus debeat coram Ecclesiastico iudice conveniri, nec debeat in hac parte canonibus ex aliqua consuetudine prejudicium generari; Clerici, maxime in criminalibus, in nullo casu possunt ab alio, quam Ecclesiastico iudice condemnari; etsi consuetudo regia habeat, ut fures à iudicibus secularibus iudicentur?* Idem pluribus locis statuitur, I. i. q. 1. de omni causa sive civili, sive criminali. c. i. ibi: *nemo unquam Episcopum ad iudicem secularem, aut alios clericos accusare presumat.* c. nullus, ubi Bonifacius ad Episcopos Galliarum, nullus, inquit, Episcopus neque pro civili, neque pro criminali causa apud quemvis iudicem, sive civilem, sive militarem producat, vel exhibeatur. *Magistratus enim qui hoc jubere ausus fuerit, amissionis cinguli condemnatione plectetur.* c. si quis, Sylvester in epilogo Concilii Romani, si quis, ait, *accusans clericum in Curiam introierit, anathema sit.* Unde in Concilio Carthagenensi 8. statutum est, ut quicumque ab Imperatore cognitionem publicorum iudiciorum petierit, honore proprio privetur; si autem Episcopale iudicium ab Imperatore postulaverit, nihil ei obsit. Cui accedit constitutio Piissimi Imperatoris Constantini, quæ, ut refertur c. Continua 5. I. i. q. 1. Continua, inquit, *lege sancimus, ut nullus Episcoporum, vel eorum, qui Ecclesie necessitatibus serviunt, ad iudicia sive ordinariorum, sive extraordinariorum iudicium pertrahatur. Habent illi suos iudices, nec quidquam his, publicis est commune cum legibus.* Idem Constantinus Imperator præsidens in Sancta Synodo, quæ apud Nicæam congregata erat, cum querelam quorundam Clericorum conspiceret coram se delatam, ait; *vos à nemine dijudicari potestis, quia ad Dei solius iudicium reservamini.* Plura de his V. l. 1. decret. tit. 2. à. n. 616.

96. Dices: sive priora, aut sequentia Ecclesie sæcula percurramus, inveniemus clericos in causis, præsertim criminalibus,

coram sæcularibus iudicibus, non verò coram Ecclesiasticis fuisse accusatos. Divus enim Paulus ad Gallionem Proconsulem Achaie (qui Senecæ frater erat) cum deductus esset, & accusatus, Proconsul respondit: *si scelus aliquod, aut crimen pœnâ dignum commisit, ego illum puniam, & coërcebo;* Actuum Apostol. cap. 18. Cyrillus Carthagenensis Episcopus accusatus à Donatistis, damnatus ab Arelaicensi Episcopo, absolutus fuit ab Imperatore Constantino; Cyrillus Præsul Hierosolymitanus, absens damnatus à Synodo, appellavit ad Imperatorem, tanquam ad majus tribunal; de quibus videri potest Gonzalez in cit. c. 8. h. t. 4. n. 3.

Confirmatur 1. quia, quod adducitur in cit. c. 8. Imperatorem dicere, *Clericos de omni crimine debere apud iudicem Ecclesiasticum conveniri*, Justinianus Imperator (ut patet ex Novella 83. & cavetur etiam in Authent. Clericus, de Episcop. & Cleric.) intelligit *in omni delicto Ecclesiastico.* 2. quia exemptio Clericorum à jurisdictione sæculari solum provenit à jure positivo, ex concessione Ecclesie, ut probant Menochius de recuperi remedio 15. n. 210. Duarenus de Sacris Ecclesie Ministris lib. 1. c. 2. Bellarm. lib. 1. de Clericis, c. 25. Salas de Legibus tract. 14. disput. 14. Sect. 11. num. 118. Seu Imperatorum, ut vult Arnisetus de exempt. Cleric. cap. 3. sed nemo ambigit consuetudinem legitime præscriptam juri positivo derogare posse. l. diuturna, l. de quibus ff. de legibus, cap. final. de consuet. Igitur consuetudine introduci potest, ut Clerici etiam in causis criminalibus coram sæculari iudice conveniri possint. Consuetudo enim potest jurisdictionem tribuere illam non habenti, cap. final. de offic. Archidiacon. cap. irrefragabili. 13. de offic. ordin. cap. auditis, de præscript. Nam in causis criminalibus iudicandis vel non, quam plurimum operatur consuetudo, cap. cum contingat 13. de foro compet. Igitur & in Regno Ungariæ consuetudine introduci poterat, ut iudices Laici cognoscerent de causis criminalibus in delictis temporalibus Clericorum.

Resp. ex eodem Gonzalez loc. cit. à n. 97. 4. fuisse ostendi, à primis Ecclesie sæculis tam à P. S. P. P. & summis Ecclesie Præsulibus, quam ipsis etiam sæculi Principibus

bus fuisse cautum, & statutum, ne apud Judices seculares Clerici convenirentur; primam partem declarat ibidem n. 4. & alteram n. 5. Nec obstant allata exempla in num. priori. In illis enim casibus non est provocatum ad seculares Principes, ut ipsi *jurisdictionaliter* de causa cognoscerent; sed, ut in defectu Judicis Ecclesiastici, quod maxime fiebat durantibus persecutionibus, quas inferebant alieni à fide Christi, ut adversus violentias, & injurias à suis subditis protegerent, atque defenderent, ceteroquin omnino indefensi, infidelibus nihil, aut parum curantibus eorum immunitatem, hanc enim opem à quolibet injuste oppresso, ac indefenso, implorare jus concedit.

98. Ad Novellam 83. respondet Suarez l. 4. in defenf. fidei c. 15. n. 7. Justinianum in præjudicium Ecclesiasticæ libertatis nihil potuisse; & Novellam illam abrogatam esse per Authenticam, *statuimus*, c. de Episc. & Cleric. ubi Fridericus Imperator ita loquitur: *statuimus, ut nullus Ecclesiasticam personam in criminali questione, vel civili trahere ad iudicium seculare præsumat contra constitutiones imperiales, & canonicas sanctiones. Quod si actor fecerit, à suo jure cadat: iudicatum non teneat: & Judex ex tunc potestate iudicandi privetur. Sancimus etiam, ut si quis Clericis, vel Ecclesiasticis personis justitiam denegare præsumpserit, tertio requisitius, jurisdictionem suam amittat*; id, quod jam ante Imperatores Theodosius, & Valentinianus statuerunt, volentes omnia privilegia, quæ sacrosanctis Ecclesiis, confugarum, aut Clericorum, aut aliorum Ecclesiasticorum causâ, legibus sunt præstita, intacta, atque illibata servari, ut dicitur in Authent. *Siqua*, de Episc. & Cleric.

Cæterum, cum Pontifex in hoc c. specialiter respiciat dictam Novellam, merito censetur non adversari; sed potius omnino favere illi canonicæ Pontificis constitutioni, ut notat Gonzalez ad c. 8. h. t. n. 9. Nam ipse Justinianus Imperator in ea Novella 83. fatetur, se dictum privilegium, de quo ibi, dedisse ad petitionem Patriarchæ Constantinopolitani. ibi: *petiti sumus à Menna, Deo amabili Archiepiscopo, hujus felicissimæ Civitatis, & universali Patriarcha, hoc dare privilegium.* Petitio au-

tem, continebat, ut, cum tunc deficerent Judices Ecclesiastici, callentes pœnas à legibus civilibus pro criminibus secularibus, impositas, Judices seculares de illis cognoscerent, ne delicta manerent impunita; cui annuus Imperator, statuit, ut si quis habeat adversus eos, (nimirum Monachos, vel Clericos) *quamlibet pecuniariam causam, prius ad Deo amabilem Archiepiscopum pergat, sub quo constitutus est, & interpellet eum, nec trahat ad auditoria civilia; neque à sacro cum vacare faciat ministerio; sed ex non scripto examinetur negotium sine damnis; & accipiat formam forsitan etiam scriptam, & si hoc quoque partes voluerint, & poposcerint, & liberentur alterutro certamine; & hæc est prima pars illius privilegii.*

Altera verò sic habet: *Si verò, aut propter causam naturam, aut propter quandam fortè difficultatem, non fuerit possibile Deo amabili Episcopo decidere negotium, tunc licentiam esse, & ad civiles iudices pergere, & privilegiis omnibus custoditis, quæ Reverendissimis Clericis sacra præstant constitutiones, & litigare, & examinationem fieri, & terminum imponi liti; & ita liberam fieri causam clarissimis iudicibus secundum nostras constitutiones, vel leges, studentibus cum magnanimitate, & velociter lites decidere, ut non propter hujusmodi causas sacris amoveantur obsequiis, & cum oporteat Deum placari, & decencia sacerdotibus agi, auditoriis detineantur, & illis turpis, atque inhærente tumultu litigantium animabus.*

Tertia, si tamen de criminibus conveniantur, si quidem civilibus, hic quidem competentes Judices; in provinciis autem, earum Præsides, sive Judices, non transcendente lite mensum duorum spatium, ex quo liti contestatio fit, quatenus brevis imponatur causæ terminus. Illud palàm est, si reum esse putaverit, eum, qui convenitur Provinciæ Præsides, & pœnâ iudicaverit dignum, prius hunc spoliari à Deo amabili Episcopo sacerdotali dignitate, & ita sub legum fieri manu.

Demùm quarta, si verò Ecclesiasticum sit delictum, egens castigatione Ecclesiastica, & multa, Deo amabilis Episcopus hoc discernat, nihil communicantibus clarissimis provinciæ iudicibus; neque enim volumus talia negotia omnino scire civiles

judices: cum oporteat talia Ecclesiasticè examinari, & emendari animas delinquentium per Ecclesiasticam multam, secundum sacras, & divinas regulas, quas etiam nostræ sequi non dedignantur leges. Si verò quædam prius contestatæ sunt lites, hæc maneat in ipso Schemate, velocem accipientes finem: omnibus quæ jam à nobis sancita sunt, sive super sanctissimis Ecclesiis, sive super Deo amabilibus Episcopis, sive super Clericis, sive super Monachis, propriam virtutem habentibus.

190. Ex hoc textu clarè patet, dictam Justiniani Novellam constitutioni Pontificiæ in cit. c. 8. h. t. nullatenus adversari, sed potius favere, etiam supposita distinctione criminum in Ecclesiastica, & secularia, Nam prima expressè statuit in causis pecuniariis contra Clericos motis, adeoque civilibus, eos prius conveniri debere coram Ordinario suo, nec trahere ad auditoria civilia, nisi ordinarius propter notitiam causæ quandam difficultatem (ut insinuavit Patriarcha) non foret possibile Ordinario decidere negotium; & hoc casu posse pergi ad civiles judices, non ex obligatione, sed licentia ad Ordinarii instantiam indulta, custoditis tamen privilegiis omnibus, Clericis concessis à sacris constitutionibus.

191. Vbi autem conveniuntur de criminibus, pro quorum pœnis Patriarcha tunc petivit ab Imperatore Judices competentes, quod laborare defectu Judicum Ecclesiasticorum callentium leges civiles, quæ pœnam statuunt delictis secularibus, expressè distinguit Imperator, ibi: *est Ecclesiastica sint, respondet, Deo amabilis Episcopus discernat*, nihil communicantibus clarissimis provinciæ judicibus; nequè enim, inquit, volumus talia negotia omnino scire civiles judices; cum oporteat talia Ecclesiasticè (nimirum secundum canones, & Ecclesiæ jura) examinari, &c. ut retulimus n. 99. si autem secularia, petitioni annuens ait: *competentes Judices fore provinciarum Præsides*, ita tamen, ut intra duos menses à die litis contestatæ finis causæ imponatur. Non igitur excipit à foro Ecclesiastico delicta secularia Clericorum, sed tantum tamen indulget, ut ad Judices seculares deferri possint, prout petierat Patriarcha; nimirum, ut, ubi non sunt Judices Ecclesiastici, qui ejusmodi causas definire va-

leant, de licentia coram tribunali laico cognoscantur, custoditis tamen Clericorum aliis privilegiis omnibus. Hinc

102. Resp. ad 1. confirmat in n. 96. negandum esse, Imperatorem in ea Novella loqui solum de criminibus Ecclesiasticis Clericorum; patet enim statim ex ipso initio illius Novellæ, ubi sine ulla distinctione caufarum, & criminum indefinitè ait: *plurimas sacras scribentes leges, & de Deo amabilibus Episcopis, & reliquo omni sacerdotio, nec non de reverendissimis Monachis, & nuper hoc agentes, in quibus volumus reverendissimos Monachos apud solos civitatis Episcopos, sub quibus sunt Monasteria, conventiones suscipere.* Nec obstat, quòd in seqq. loquens de delictis asserat, *pro delictis secularibus competentes fore Judices, Provinciarum Præsides, non pro Ecclesiasticis*; hoc enim non statuit indefinitè, & tanquam legem; sed solum tanquam indulgentiam ad petitionem Patriarchæ, propter defectum Judicum Ecclesiasticorum, qui tunc, non callebant leges pœnales delictorum secularium; id quod confirmari potest ex aliis, quas statuit Justinianus; nam in Novella 79. apud quos oporteat causas dicere Monachos, & ascetrias, c. 1. apertè statuit, ut si quis *quamcunque habuerit causam cum personis sacris, apud civitatis illius Episcopum interpellat*; & civiles non sint penitus eis Judices; & c. 2. mandat omnibus præfectis, hanc communem legem custodiant; & nulla eorum fiat omnino corruptio, sed integræ ad honorem *reverendissimorum Monachorum* (ex quo patet, quod expressè de mulieribus dictum est, c. 1. intelligendum etiam de Viris Religiosis) custodiantur; ac demum c. 3. *sciant igitur* (loquens de temeratoribus hujus constitutionis) ait: *qui præter hæc aliquid egerint, si quidem Judex sit, qui talem proferre sententiam præsumpserit, quia ab administratione repellatur, tanquam divinitatè contumeliam faciens, & pœna 10. librarum auri unà cum officio suo multabitur.*

Ad 2. confirmat in n. eod. Resp. in ea quaestione, an exemptio Clericorum à seculari jurisdictione proveniat à jure divino? an verò à jure positivo? triplicem esse sententiam. Prima docet, provenire à jure; pro qua citantur Roa, Alciatus, Covarru: & alii apud Gonzalez in cit. c. 8. h. t.

11. Altera vult provenire à jure divino, pro qua ab eodem n. 10. referuntur Gloss. in c. *si Imperator*. dist. 96. & in c. *quanquam* de censibus in 6. Navarus, Jul. Clarus, Bonacina, Barbosa, l. 1. juris Ecclesiast. c. 39. §. 2. Lugo de Just. tom. 2. D. 36. l. 7. n. 10. Delbene de immunit. Eccles. in princip. & complures alii; & ex his quidam docuerunt immunitatem hanc à jure positivo fuisse inductam, postulante rectâ ratione, juri divino maximè congruente. Pereyra de manu regia l. 1. p. cap. 3. n. 3. Castillo lib. 2. contr. c. 5. n. 29. Morla in empot. tit. 2. q. 12. & alii apud Dianam p. 1. tract. 2. resol. 1.

103. Tertia porrò cum Gonzalez in hoc doctorum dissidio mediam viam amplectitur, & sequitur opinionem eorum, qui affirmant exemptionem Ecclesiasticam quoad spiritualia negotia à jure divino provenire; quoad causas verò criminales, & bona Clericorum à jure positivo originem trahere, licet potestas ipsa eximendi Ecclesiasticas personas, eorumque causas à jurisdictione sæculari, jure divino nitatur: ita docuerunt Victoria relect. 1. de potest. Eccles. sect. 7. Bellarminus, cap. 28. de clericis propof. Molina tom. 1. de justitia, tractat. 2. disput. 3. i. conclus. 2. Bobadilla lib. 2. polit. c. 18. n. 32. Christineus tom. 1. decision. 203. Salcedo de leg. polit. lib. 1. c. 3. n. 18. Anhalt. de jurisdic. c. 2. per totum: & alii. Juxta hanc distinctionem, dicendum vult hæc sententia, Clericos in causis profanis, tam civilibus, quam criminalibus, ut sunt omnia delicta in Regem, vel proximum, non ratione ministerii Ecclesiastici, sed communia cum sæcularibus, ut furtum, damnum injuriâ datum, sive contumelia, rapina, item publica falsitas, cædes, & similia: item in causis civilibus, ut contractibus, negotiisque cæteris, & vindicationibus rerum, quas non peragunt, ut Clerici, sed ut quælibet privata persona, non esse exemptos expresso Christi Domini, aut Apostolorum præcepto, sed secundario per consequentiam juris divini elicito, à summis pontificibus Pro-lato, & ab Imperatoribus, Principibusque Christianis, vel tacito consensu, vel legis latis approbato.

104. Ex his opinionibus inter se oppositis, illam l. 1. tit. 2. de Constitut. à n. 640. amplexi sumus, quæ affirmat Ecclesias, per-

sonas Ecclesiasticas, earumque res, & bona exempta esse à jurisdictione sæculari jure divino saltem tradito, & per Ecclesiam explicato, Deo sic dictante, ac precipiente; ubi etiam respondimus ad ea, quæ in contrarium afferuntur; quo supposito ad dictam confirm. 2. in n. 96. Resp. 1. N. ma. Resp. 2. transmissâ mâ. saltem quoad eas actiones, ac negotia, quæ Clerici habent communia cum laicis; datâ etiam minori, prout jacet; nego consêq. imò ejus suppositum, quod consuetudo à Laicis præscribi unquam possit contra Clericorum immunitatem, (pone, etiâ duntaxat jure canonico indultam) in personis, & rebus eorum; licet aliquid privilegio Ecclesiæ illis quandoque indultum sit; ratio hujus: quia, cum ad vim consuetudinis exigatur, ut rationabilis sit. c. *fn.* de consuetud. & procedat de consensu, saltem legali Principis, contra cujus legem nititur consuetudo, ut diximus l. 1. tit. 4. de consuetud. ea verò laicorum consuetudo nec habeat consensum legalem Ecclesiæ, contra cujus legem nititur, cum potius ubique reputetur tanquam corruptela, & bonis moribus adversa; nec unquam ad eum statum perducipossit; ut pro lege recipiatur; utpote ab ipsa non tantum Ecclesiæ, sed etiam Religiosissimis Principibus sæcularibus rejiciatur, ut loco cit. dictum; talis consuetudo nunquam præscribi poterit; præsertim, cum semper destituta maneat etiam tacito consensu eorum, qui ligandi sunt; cum vi potius, & oppressione, quam studio communis boni ea jurisdictionis prerogatio in Clericos, plerumque contra mentem suorum Principum ab inferioribus tribunalibus, & Judicibus inducatur ejusmodi abusus, & perversa consuetudo.

Præter ea, quæ contra dicta resolvimus 105. l. 1. loc. cit. potest opponi 1. textus in can. 7. n. 12. concilii Matiseon. 2. in illis verbis: Nullus clericus de qualibet causa extra discussionem Episcopi sui, à sæculari iudice injuriam patiat, aut custodiae deputetur; quod si quicumque Judex, cujuscunque conditionis absque causa criminali, id est, homicidio, furto, aut maleficio, hoc facere præsumpserit, quamdiu Episcopo loci illius visum fuerit, Ecclesiæ liminibus arceatur. Ex quibus expressè constat de causa furti licere judici

dici seculari inter Clericos cognoscere.

106. Secundò textus in canone 6. Concilii Parisiensis 5. sub Clotario II. celebrati, in illis verbis: *Ut nullus iudicium de quolibet ordine clericos de civilibus causis, præter criminalia negotia per se distringere, aut damnare præsumat, nisi convincatur manifestus.* Tertiò, canon. 4. in Concilio Turracnensi à Gratiano, relatus in cap. nullus 15. q. 4. in illis verbis: *Ut nullus Episcoporum, Presbyterorum, vel Clericorum die Dominico propositum cuiuscunque causæ negotium audeat iudicare, nisi hoc tantum;* ut Deo statuta solemniter peragant; cæteris verò diebus convenientibus personis, illa, quæ iusta sunt, habeant licentiam iudicandi, *exceptis criminalibus negotiis.* Ex quibus ultimis verbis deduci videtur, Episcopum posse iudicare omnibus diebus, excepto Dominico; & de omnibus causis *exceptis criminalibus*: ergò de crimine cuiuscunque Clerici non potest iudicare.

107. Sed hæc non obstant. Hinc not. primis Ecclesiæ temporibus, in defectu iudicium Ecclesiasticorum, callentium leges civiles, qui pro delictis secularibus constituerant certas pœnas; & immunitate Ecclesiasticâ non satis tunc expositâ, ut notavimus à n. 102. factum esse; ut tunc *de consensu Episcoporum*, de delictis secularibus Clericorum iudices seculares cognoscerent, punirent, & iudicarent; quamvis, ut notavi, hoc *non fieret iure proprio Laicorum, & absque Episcopi consensu.* Hinc expressè Gelafius Pontifex, ut habetur c. Clericum. 11. q. 1. *Clericum, inquit, cuiuslibet ordinis, absque Pontificis sui permisso, nullus præsumat ad secularem iudicem attrahere,* quo posito Resp. ad n. 105. à P. P. Concil. Matiscon. in dict. can. 7. nihil aliud intendi, quàm, *Episcopi permisso, pro tunc,* in ea Provincia potuisse furtum, aut simile delictum seculare à iudice seculari cognosci, & puniri, *salvis tamen semper, & custoditis in omnibus privilegiis eorum,* juxta dicta n. 102. Et juxta hanc responsionem etiam accipiendus est canon. 11. Concilii Epaunens. in illis verbis: *Clerici, sine ordinatione Episcopi sui adire, vel interpellare publicum iudicium non præsumant;* sed et si pulsati fuerint, *sequi ad seculare iudicium non morentur.* Nam

hoc *pro tunc* fiebat in ea Provincia *de assensu ordinarii* ex causa in jam præmissis redita, *nunc verò,* ubi tot Ecclesiæ Sanctionibus, & claris iuribus prohibitum est iudicibus, & Magistratibus Laicis, de causis Clericorum criminalibus cognoscere, nequè consentiente Episcopo tacite, aut expressè Clericus potest super ulla causa criminali coram iudice conveniri.

Ad CC. Parisiense in n. 106. respondet Gonzalez in c. 8. h. t. n. 14. ea verba (*præter criminalia negotia*) transcripta esse ex supra cit. Novella 83. Justiniani; quæ, cum non rectè percullisset Clotarius, generaliter usurpavit, & in suis Capitularibus transcriptis; & ideo postea à Carolo, & Pipino, juxta veram Ecclesiasticam disciplinam statutum, *de quocunque crimine à Clericis perpetrato, Episcopos, non verò iudices seculares, cognoscere debere.* Cæterum verba Clotarii eandem responsionem habent, quam n. 102. dedimus ad verba Justiniani, Ad 3. Resp. illa verba, *exceptis criminalibus,* referri solum ad cognitionem causæ, non qualemcunque, quæ nimirum præcedit degradationem; sed eam solum, quæ procedat ad sententiam criminalem, dictando pœnam sanguinis, præscriptam crimini lege seculari; quia tunc potius Clericum degradatum debet iudici seculari tradere, juxta tradita in cap. *cum non ab homine,* hoc tit. quia iudex Ecclesiasticus non debet sententiam sanguinis proferre, ut dicemus in cap. *sententiam,* ne Clerici, vel Monachi.

108. Quæstio ulterior est, vel an Clericus in criminalibus possit reconveniri coram iudice seculari *criminaliter,* seu ad vindictam publicam intentatis? Respondet Sanchez l. 6. consilior. moral. c. 1. d. 1. n. 5. certum esse, non posse; ratio sumitur ex dictis à n. 95. sic enim conveniretur coram iudice non suo: in causis autem, quæ solum intentantur civiliter, posse affirmant aliqui cum gloss. in c. *at si Clerici,* & c. *Multi.* 2. q. 1. V. *seculari;* sed contrarium verius est de iure communi, & secluso assensu Episcopi; cum Clerici (ut ostensum est supra) tam in personis, quàm rebus suis omnino exempti sint à iurisdictione laicorum, extra 5. casus quos enumerat Sanchez cit. à n. 5. ex quibus primus est, si reconveniantur coram iudice seculari in causis solum civilibus; sed hoc, secluso

seculso assensu Episcopi, jam negavimus; 2. in causa merè temporali, cum auctoritate Episcopi; 3. quando propter delictum deponitur, & traditur seculari potestati. 4. ratione feudi. 5. quando est incorrigibilis.

109. Quæstio est 2. an Judex secularis possit capere Clericum? respondet Sanchez cit. n. 11. quòd non, nisi in flagranti delicto, ut ipsum tradat Judici Ecclesiastico: quod, si secus faciat, sacrilegium mortale committit, & incurrit excommunicationem; conclusio hæc est omnium ita ille. Nec in hoc quidquam valet consuetudo Laicorum, etiam antiquissima; si enim nulla lex secularis prævalere potest adversus immunitatem Ecclesiasticam, & statuta canonum; nec id poterit consuetudo secularium; consuetudo enim pro lege recipitur, & est altera lex, & similem legi originem, ac obligationem habet: at nulla lex secularis prævalere potest contra statuta canonum, & immunitatem Ecclesiasticam; primò, quia talis consuetudo constanter reprobatur ab Ecclesia, consequenter semper est irrationabilis; adeoque nunquam pervenire potest ad statum, quo possit esse materia legis, sine qua non potest abrogare legem, aut canonem contrarium. 2. quia id utroque jure reprobatur, ut probavimus l. 1. tit. 4. & constat ex dictis hic ergo.

110. Quæstio est 3. an Clericus à Judice seculari citatus, teneatur comparere coram eo ad allegandum fori privilegium? Resp. negativè, modò appareat ipsum esse Clericum; ita Julius Clarus in pract. criminal. l. 5. §. fin. q. 36. Gloss. in c. *Convenior*, 23. q. 8. V. *vel congrueret*; & c. *nullus Episcopus* 11. q. 1. V. *exhibeatur*; id, quod etiam tradit Perez l. 1. Ordin. tit. 3. l. & alij; ratio est ab exemptione Clericorum à foro seculari. Et ideo processus factus à Judice seculari, etiam ignoranter, contra Clericum nihil valet. Ratio, quia remotà jurisdictione judicis nullius sunt valoris ab eo gesta, c. *ex literis*. §. *fin. de offic. deleg.* Ita speculator, quem refert, & sequitur Perez, ibid.

111. Quæstio est 4. an Judex laicus capiens Clericum in flagranti maleficio teneatur illum statim remittere ad Judicem Ecclesiasticum, absquè ulla causæ cognitione? Resp. quòd sic, si notorium sit esse Cleri-

Tom. II.

cum, gaudentem privilegio fori; quia sic notorium est, jurisdictionem Judicis Laici in Clericum, remotum, seu nullam esse, & constat apertè ex c. *si Judex* mox citando, ibi: *si notorium fuerit, quòd idem malefactor sit Clericus, qui hujusmodi privilegio gaudere debeat, statim absque alia cognitione, vel fama publica, de hoc existere, aut ipse pro Clerico communiter habebatur: in continenti, etiam ante cognitionem de clericatu, Ecclesiastica curia debet tradi.*

Sed, si nec notorium est, esse Clericum; nec in Clericali habitu inventus est, non teneatur ipsum remittere, donec probet se Clericum esse, ac gaudere privilegio fori, tenent Navarr. in manuali. c. 25. n. 24. Sylv. V. *judex*, 1. q. 2. dicto 5. Tabien. verb. *judicare*, n. 14. Armilla, verb. *judex*, n. 20. D. Anton. 3. p. tit. 9. c. 2. §. 4. Sed ad hoc resolvendum, juvat c. *si judex* 12. de sentent. excommunic. in 6. ubi Bonifacius VIII, *si Judex laicus*, inquit, *malefactorem captum detineat, & is se Clericum dicens, ad curiam Ecclesiasticam petat remitti, vel curiam ipsam, tanquam suum Clericum repetat, Judice illum inspiciente Clericum, ac ob hoc minimè remittendum: dubitationis hujusmodi, an scilicet sit, qui reperitur Clericus, ad Judicem Ecclesiasticum (quia de re Ecclesiastica, & spirituali, vocato tamen Judice seculari, vel alio, cujus interest) cognitio pertinebit.* Ex hoc textu sequitur, ubi dubium vertitur, an quis sit Clericus, & gaudeat fori privilegio? veritatem examinare non pertinet ad Judicem secularem, sed Ecclesiasticum; quia de re spirituali, vel Ecclesiastica agitur dicto c. *si judex*, ita Covarr. q. pract. c. 33. n. 1. dicens esse omnium, & citans plures Paz pract. tom. prælud. 2. n. 9. Tabien. D. Ant. Suprà. Sylv. V. *judex*, 1. q. 6. in fine. Addunt hi Doctores, dempto Covarr. & Paz, vocandum etiam esse Judicem secularem, vel alium cujus interest, ut habeatur dicto c. *si judex*. Addit. Covarr. judices Ecclesiasticos, non seculares debere judicare, an Clerici juxta canonicas sanctiones fori privilegium amiserint? ex eo, quod tonsuram, & vestes Clericales dimiserint, idem tenet Paz ibi:

Nec obstat, contrarium fieri lege regià in Lusitania, Gallia, & Hispania, ut quidam volunt apud Barboz. in cit. e.

112;

E

si Ju-

si Judex n. 3. ac idem teneri à nonnullis aliis ibid. relatis, ex eo comprobantibus, quia hujusmodi quæstio est *facti*, & in facto consistit, cujus cognitio ab omni juris spiritualis cognitione remota est, & consequenter cessat reg. c. 2. de judic. Unde recepta est consuetudo, judicem laicum de his quæstionibus *facti*, circa Ecclesiastica, seu spiritualia negotia, posse cognoscere, veluti, si circa filiorum legitimitatem dubium sit, non de viribus matrimonii, sed an de facto matrimonium fuerit contractum? & in multis aliis similibus. Non, inquam, hæc obstant. Nam ad contrariam observantiam, si verum est, quod adfit, in regnis adductis, respondet Barbof. cit. id fortasse tribuendum alicui speciali Summi Pont. privilegio, vel consuetudini immemorabili, quam in hoc proposito tribuere posse jurisdictionem laico judici contra reg. cap. *Clerici*, de judic. super criminibus Clericorum *in minoribus*, multis latè adductis comprobatur D. Barbof. in *d. l. Titia n. 32.* Ad alterum ex ratione desumptum Resp. præsentem quæstionem non esse puri facti, sed involventis quæstionem juris, an gaudeat privilegio fori? cujus cognitio non est fori secularis.

Deducitur 2. pendente lite super Clericatu, & immunitate Clerici apud Judicem secularem detenti, hunc debere suspendere à cognitione super delicto, & aliis, donec Ecclesiasticus cognoscat super Clericatu; ita Paz cit. alias enim procederet dubius de jure sibi competente, ac exerceret actum jurisdictionis, de cujus usu sibi concessio suspensus est, neutram oppositorum partem prudenter amplecti valente intelletur; & constat ex textu infra n. 115. referendo; an autem pendente illà lite reddi debeat Judici Ecclesiastico? negat. Paz cit. apud Sanchez n. 17. in fine: videtur tamen probabilius, quod sic. Nam, cum cognitionem causæ super Clericatu, & competente fori privilegio, Judex Laicus debeat remittere ad Ecclesiasticum, & sit contra reverentiam status Ecclesiastici cognitionem causæ Ecclesiasticis debitam talem Judicem exercere in foro seculari, ac non suo, rectè sequitur, saltem ad hunc actum in tribunali Ecclesiastico à seculari Judice sistendum esse.

Quæstio est 5. quid dicendum, si Reus ipse, ante deprehensionem, pro laico publicè se non gerens, deprehensus fuit in habitu Clericali, tonsuram videlicet & vestes deferens clericales? respondet Bonifacius VIII. c. *si Judex: idem censemus* (quòd scilicet, *si notorium sit*) *nam talem debemus Clericum* (donec constet de contrario) *reputare; sicut de illo, qui in possessione ingenuitatis existit: si dicatur ab alio libertinus, legalis sanxit auctoritas, ut probandi necessitate non ipse, sed adversarius adstringatur. Justum est enim, ut ipse talis, quem gestat ex habitu* (quousquè appareat aliud) *presumatur, qualis is esse, cujus fere habitum, comprobatur.* Ex stigmatate namquè, consueto Fabricensibus imprimi, latitans Fabricensis agnoscitur. Et custodes aquarum (quos hydrophylacas nominant) quæ eis inungi solet annotatione signati manifesti sunt omnibus, & angariatum nomine non tenetur. *Isquè status alicujus esse videtur, in quo ipse deprehenditur, donec contrarium doceatur.* Subjungit autem statim Pontifex: *non sic autem volumus observari, si ante deprehensionem pro laico publicè se gerebat, ac pro tali communiter habebatur, quamvis deprehensionis tempore repertus fuerit in habitu clericali: tunc enim restituendus non est, quousque fidem de titulo fecerit clericali; cujus eidem probationis onus incumbat, propter presumptionem, quæ adversus ipsum orta est ex declaratione laicalis habitus præcedenti. Contra eum tamen interim quivis processus Judicis penitus conquiescat.*

Præter hæc not. 1. in casu, quo Clericus ob maleficia captus à seculari Judice, remitti debet ad Judicem Ecclesiasticum, id fieri debere, Clerico etiam invito, & contradicente; sic Carolus de Grassis, de effectibus Cleric. effect. 1. n. 329. Clericus enim cessione juris ex privilegio fori, utpote jure nullà, non potest præjudicare Judici suo. Not. 2. quamvis Clericatus non probetur ex eo, quòd quis incedat in habitu, & tonsura, nisi doceat de titulo, ut per Mascard. de probat. conclus. 302. præsumi tamen, dum constet contrarium, ex textu c. *si Judex*, relato num. 111. Unde quando Barbof. in dict. c. *si Judex* num. 10.

cum aliis ait: Clericatus qualitatem non præsumi; & dicentem, se Clericum probare debere, ex Menochio de præsumpt. l. 6. præsumpt. 76. n. 1. intelligendum est; si deprehendatur sine habitu, & ante deprehensionem se publicè tanquam laicum gessit, ut dicitur in textu, de quo n. 115.

Not. 3. Clericatum probari per famam, vel communem existimationem, ut per Flamin. Patif. de resignat. benefic. lib. 4. q. 2. n. 70. & lib. 10. q. 3. num. 34. Mart. de jurisd. p. 2. c. 31. num. 7. Nicol. Gar c. de benef. p. 7. c. 1. num. 140. item per literas Episcopi, attestantis se contulisse ordines illi, qui se Clericum asserit, ut per Mascard. conclus. 305. Flamin. Patif. de resignat. benefic. lib. 10. quæst. 3. num. 30; & juxta gloss. in c. si Judex, per testes. Nam deficiente, seu deperdito ordinationis instrumento, Clericatus potest per testes, saltem duos probari, ut docent Covarr. pract. c. 33. n. 3. Salzedo in pract. c. 62. à n. 16. Mascard. concl. 303. n. 6. quod extendit etiam ad testes singulares Farinac, in praxi criminali p. 2. q. 64. n. 281. & sufficere unum tantum, si non agatur de alicujus præjudicio, ut docent Rebuff. in tract. nominat. q. 22. n. 14. Zerol in praxi Episcop. p. 1. verbo *Bulla*, vers. *ad tertium*, si deponant vidisse Clericum celebrantem; & quòd communiter, & publicè pro Clerico habebatur, Mascard. d. concl. 203. n. 1. & 2. & alii.

§. V.

*Quas causas cognoscere ac judicare possit
Judex Ecclesiasticus?*

115. **R**esp. causas civiles, & temporales ad Magistratum secularem spectantes, directè, ac ordinariè non posse cognosci à Judice Ecclesiastico, etiam Papa c. *novit*. 13. de Judic. Colligitur etiam ex c. *licet* 10. & c. *ex tenore* 11. de foro compet. in quo casus iste continetur: Rex Franciæ, & Rex Angliæ super quadam discordia, quam inter se habebant occasione feudi super comitatu Pictaviæ, composuerunt ad invicem, & compositio illa fuit hinc inde juramento firmata: tandem Rex Franciæ, non obstante juramento, venit contra illam compositionem occupando dictum comitatum: Rex Angliæ sæpe monuit il-

Tom. II.

lum, ut compositionem servaret, & pacta inita inter eos; sed cum ille desistere noleret, Rex Angliæ denunciavit hoc Ecclesiæ: unde dominus Papa, intellectâ denuntiatione illâ, quia ille veniebat contra pacem, & pacis foedera juramento firmata, cum ad ipsum pertineat corrigere de peccato quemlibet Christianum, sibi D. Papa prælati Franciæ, & primò inducit contra eum illam auctoritatem Evangelii: nec tamen propterea in hoc derogare vult in aliquo jurisdictioni illius, nec intendit judicare de feudo, sed decernere de peccato illius, cujus censura ad ipsum spectat: nisi per privilegium, vel contrariam consuetudinem juri communi sit detractum. Tandem ostendit, quòd ipse non debet sibi injuriam reputare, exemplo Valentiniani, & aliorum Imperatorum, ostendendo, quòd ad ipsum pertinet corrigere quemlibet de peccato, & pacis foedera reformare; unde committit causam istam cuidam Abbati, qui de plano de querimonia illa cognoscat, quòd si Rex Franciæ humiliter non acquieverit, præcepit cuidam legato, quòd ipse procedat in negotio secundum formam sibi traditam.

Ex hoc deducitur 1. ipsum summum Pontificem agnoscere, non tribuit Ecclesiæ jus, directè judicandi causas merè temporales; ut ipse protestatur statim in principio dicti c. *Novit*. ibi: *novit ille, qui nihil ignorat*: & infra. *Non putet aliquis, quòd jurisdictionem illustris Regis Francorum perturbare, aut minuire intendamus*; cum ipse jurisdictionem nostram nec velit, nec debeat impedire. Nam potestas Ecclesiastica, & secularis, diversæ sunt; quare una alteram impedire non debet, ita, ut nec secularis se immisceat negotiis Ecclesiasticis; nec Ecclesiasticus Judex immisceat se negotiis secularibus aliorum regnorum.

Et idèd etiam, ut habetur in c. *licet* 10. de foro compet. rescriptum à Laico contra laicum, in causa non Ecclesiastica, impetratum à Papa, est ipso jure irritum. Rationem dat Innocentius hîc, quia in causis temporalibus Christianorum, Papa jurisdictionem non habet, nisi temporali suæ jurisdictioni subjecti sint; excipe, nisi Judex secularis partes gravet, vel justitiam eis administrare nolit, tum ad Episcopum, vel Papam recurri potest; id verò (uti in

textu.